

Nr 112.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1929 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statistiska centralbyrån för budgetåret 1929/1930 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 4 januari 1929 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1929/1930 har Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln, innefattande anslagen till finansdepartementet, (punkterna 9—11) föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet, i riksstaten beräkna ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån till 284,300 kronor, ordinarie reservationsanslaget till bibliotekets underhållande till 3,000 kronor samt det extra reservationsanslaget till centralbyråns verksamhet till 22,400 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition, nr 168, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen

dels besluta, att antalet ordinarie befattningar i statistiska centralbyrån skall från och med den 1 juli 1929 vara bestämt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör	A 2
2 byråchefer	B 30
2 förste aktuarier	B 26
1 bibliotekarie	B 24
1 förste aktuarie	B 24
5 aktuarier	B 21
1 registrator	B 14
1 biblioteksassistent	B 11
3 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
15 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
19 kontorsbiträden	B 4
2 skrivbiträden	B 2;

Anm. 1. Så länge en byråchef finnes uppförd å övergångsstat, skall en av befattningarna såsom förste aktuarie i lönegraden B 26 kvarstå i lönegraden B 24.

Anm. 2. En av aktuariefattningarna är övertalig och skall vid inträffande ledighet indragas.

dels besluta, att å övergångsstat för statistiska centralbyrån skall från och med den 1 juli 1929 uppföras en byråchefsfattning i lönegraden B 30;

dels godkänna följande stater för statistiska centralbyrån, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 232,200
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 29,300
<hr/>	
Summa förslagsanslag	kronor 261,500.

B. Övergångsstat.

Avlöning, förslagsanslag ..... kronor 11,500;

dels minska det ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån, nu 284,300 kronor, med 11,300 kronor till 273,000 kronor;

dels i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till bibliotekets underhållande med oförändrat belopp av 3,000 kronor;

dels ock till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 22,400 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I ett till chefen för finansdepartementet ställt utlåtande av den 5 januari 1929 hava 1926 års besparingssakkunniga framlagt förslag angående förändringar och besparingar i avseende å statistiska centralbyrån. Över detta förslag har centralbyrån den 26 januari 1929 avgivit infortrat yttrande. Härjämte hava vissa hos centralbyrån anställda förste aktuarier och aktuarier inkommit till Kungl. Maj:t med en den 26 januari 1929 dagteknad skrift i ärendet. Slutligen har styrelsen för svenska landskommunernas förbund, efter remiss, i skrivelse den 2 februari 1929 yttrat sig i vad förevarande ärende angår frågan om den kommunala finansstatistikens omfattning.

I sitt utlåtande hava besparingssakkunniga inledningsvis anført, att sedan besparingssakkunniga, i enlighet med de i statsrådsprotokollet för finansärenden den 20 maj 1927 lämnade direktiv, verkställt utredningar beträffande den officiella statistiken och avgivit vissa förslag rörande den av kommerskollegium och socialstyrelsen utarbetade statistiken, de i nämnda statsrådsprotokoll anbefallda allmänna utredningsuppgifterna rörande frågan om centralisation eller decentralisation i förläggningen av det statistiska

arbetet samt angående statistiska tabellkommissionen och spørsmålet om inrättandet i någon form av en övervakande myndighet för den officiella statistiken tills vidare skjutits på framtiden. I stället hade arbetet nu koncentrerats på att skyndsamt och i god tid för eventuell proposition till 1929 års riksdag söka få utrett, vilka inskränkningar, förenklingar och besparingar det vore möjligt genomföra inom statistiska centralbyråns nuvarande arbetsområden samt vilken organisation vore lämpligast, under förutsättning att statistiska centralbyrån förbleve den myndighet, till vilken dessa arbetsområden åtminstone under den närmaste framtiden skulle vara förlagda.

Vid anmälan av besparingssakkunnigas utlåtande har departementschefen till en början lämnat en redogörelse för statistiska centralbyråns utvecklingshistoria. Utskottet tillåter sig att härutinnan hänvisa till sid. 4—18 i statsrådsprotokollet.

Historik.

En återblick å centralbyråns utveckling ger vid handen följande. Redan vid 1912 års riksdag var frågan om en byråindelning uppe på grundval av 1905 års statistiska kommittés förslag. Kungl. Maj:t åtnöjde sig emellertid därvid med, att — enligt statistiska centralbyråns egen hemställan — föreslå endast två byråchefsbefattningar, medan en byrå, eller befolkningsstatistiska avdelningen, ansågs kunna tills vidare ställas under överdirektörens omedelbara ledning. Med hänsyn till önskvärldheten av att icke föregripa den s. k. departementalkommitténs blivande förslag betonades, att den föreslagna omorganisationen av statistiska centralbyrån måste vara av rent provisorisk natur. Riksdagen ansåg sig heller icke kunna gå med på inrättandet av mera än en byråchefstjänst, nämligen å finansstatistiska avdelningen. Den egentliga omorganisationen dröjde därför till år 1918, då de övriga statistiska ärendena och arbetena fördelades å två nya byråer under var sin byråchef. Samtidigt indrogs en aktuariefattning å jordbruksstatistiken och en förste aktuariefattning å befolkningsstatistiken. Övriga förändringar bestodo huvudsakligen däri, att fyra e. o. aktuariefattningar överfördes på ordinarie stat, att bibliotekarietjänsten uppflyttades från aktuariefattning till förste aktuariefattning samt att en ny aktuariefattning inrättades för biblioteket, varemot en e. o. förste aktuariefattning indrogs. Därjämte ökades de ordinarie biträdenas antal från 27 till 39.

Med undantag av att en ny aktuariefattning och en ny skrivbiträdesfattning från och med år 1922 beviljades för arbetet med äktenskapsregistret samt att en förste aktuariefattning å jordbruksstatistiska byrån indrogs den 1 juli 1923, har statistiska centralbyråns nuvarande organisation och ordinarie tjänstepersonal — bortsett från en mindre jämkning i fråga om biträdestjänsternas fördelning å olika grader — faststälts av 1918 års riksdag och alltså ägt bestånd från och med år 1919.

Nuvarande
organisation
och arbets-
uppgifter
m. m.

Statistiska centralbyrån har för närvarande¹ följande organisation och personal utom överdirektören och chefen:

Första byrån:

1 byråchef.

Befolkningsstatistiska avdelningen: 1 aktuarie, 1 andre amanuens, 1 t. f. kansliskrivare (vikarie å vakant tjänst), 6 kanslibiträden, 5 kontorsbiträden, 8 e. o. skrivbiträden, 2 extra befattningshavare.

Rättsstatistiska avdelningen: 1 förste aktuarie, 1 förste amanuens (tillika tjänstgörande å äktenskapsregistret), 1 kansliskrivare, 3 kanslibiträden, 4 kontorsbiträden, 2 e. o. skrivbiträden.

Valstatistiken: 1 aktuarie, tillika upptagen under andra byrån, 1 kontorsbiträde, 1 skrivbiträde, 3 e. o. skrivbiträden och 19 extra befattningshavare.

Äktenskapsregistret: 1 aktuarie, 1 kontorsbiträde, 3 e. o. skrivbiträden.

Andra byrån:

1 byråchef.

Löpande statistiken: 2 aktuarier, därav den ene tillika registrator och den andre för tillfället huvudsakligen verksam som ledare av valstatistiken, 1 förste amanuens, 1 t. f. kansliskrivare (vikarie å vakant tjänst), 1 kanslibitråde, 7 kontorsbiträden, 3 e. o. skrivbiträden.

Jordbruksräkningen: 1 förste amanuens (biträdande ledare) och 40 extra befattningshavare.

Tredje byrån:

1 byråchef, 1 förste aktuarie, 1 t. f. aktuarie (vikarie å vakant tjänst), 1 förste amanuens, 1 t. f. kansliskrivare (vikarie å vakant tjänst), 1 kanslibitråde, (1 kanslibitråde, vakant tjänst), 1 kontorsbiträde, 1 skrivbiträde, 5 e. o. skrivbiträden, 1 extra befattningshavare.

Biblioteket: 1 t. f. förste aktuarie (vikarie å vakant tjänst), 1 t. f. aktuarie (vikarie i succession efter befattningshavare, som uppehåller vakant tjänst), 1 förste amanuens och 1 extra befattningshavare (manlig).

Registratorskontoret: 1 registrator, även aktuarie å andra byrån.

Expeditionsvakter: 1 förste expeditionsvakt, 1 expeditionsvakt.

Antalet ordinarie befattningar i centralbyrån är för närvarande bestämt sålunda:

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör	A 2
3 byråchefer	B 30
3 förste aktuarier	B 24
6 aktuarier	B 21
4 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
15 kanslibiträden	B 7

¹ Uppgifterna rörande personalens placering avse förhållandena vid utgången av år 1928.

Befattning	Lönegrad
1 expeditionsvakt	B 5
19 kontorsbiträden	B 4
2 skrivbiträden	B 2

Av dessa tjänster äro följande vakanta:

1 förste aktuarie, 1 aktuarie, 3 kansliskrivare och 1 kanslibiträde.

Omnämnas bör, att under åren 1921—1927 en särskild avdelning för folkräkningen varit upprättad under ledning av en på extra stat anställd förste aktuarie och med en personal, som under den brådaste tiden (juni 1922 till och med februari 1924) uppgick till över femtiotalet.

Ordinarie avlöningsstaten för statistiska centralbyrån har för budgetåret 1928/1929 följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 228,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 27,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 29,300

Summa kronor 284,300.

Det ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån är i budgeten uppfört med ett mot statens slutsumma svarande belopp av 284,300 kronor. De direkta utgifterna å anslaget för budgetåret 1927/1928, då det var uppfört med samma belopp som för innevarande budgetår, uppgingo till 280,564 kronor 68 öre.

Till bibliotekets underhållande finnes å ordinarie stat upptaget ett reservationsanslag av 3,000 kronor. Vid ingången av budgetåret 1928/1929 fanns å detta anslag en reservation av 228 kronor 25 öre.

Härutöver har för innevarande budgetår till statistiska centralbyråns verksamhet anvisats ett extra reservationsanslag av 56,400 kronor. Därav hava för nedannämnda ändamål beräknats följande belopp:

Förstärkning av ordinarie anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	kronor 17,400
Utarbetande av statistik över riksdagsmannavalen år 1928 ...	» 29,000
Avarbetande av arbetsbalans	» 10,000.

Å motsvarande anslag för budgetåret 1927/1928 kvarstod till innevarande budgetår en reservation av 9,196 kronor 54 öre.

Sammanlagt uppgå alltså de för innevarande budgetår till statistiska centralbyrån anvisade anslagen till 343,700 kronor eller, om den för valstatistiken avsedda posten frånräknas, 314,700 kronor.

Kostnaderna för periodiskt återkommande arbeten, såsom folkräkningar, jordbruksräkningar och statistik över riksdagsmannavalen, torde enligt verkställd uppskattning under en tioårsperiod uppgå till i runt tal 1 miljon kronor, eller i medeltal 100,000 kronor om året.

Statistiska centralbyråns åligganden kunna uppdelas dels i vissa administrativa och förvaltande uppgifter och dels i utarbetande och offentliggörande av vissa grenar av den officiella statistiken.

Gällande instruktion för statistiska centralbyrån är utfärdad den 1 november 1918 (nr 1052) med ändringar den 31 december 1921 (nr 832) samt den 18 juni 1925 (nr 239).

Statistiska centralbyrån är, såsom ovan nämnts, indelad i tre byråer, biblioteket och arkivet, registratorskontoret och vaktexpeditionen. Ärendenas fördelning är fastställd i en arbetsordning av den 19 januari 1927 på följande sätt:

Första byrån: ärenden angående befolkningsstatistik, valstatistik, rättsstatistik, äktenskapsregistret, personalärenden samt ärenden angående rikets indelningar och kyrkobokföring.

Andra byrån: ärenden angående jordbruksstatistik, mejeristatistik, fiskeristatistik, allmän sparbanksstatistik, statistik över kassorna för jordbrukskredit, fattigvårdsstatistik, barnavårdsstatistik och övriga ärenden, som icke tillhöra annan byrås eller bibliotekariens handläggning.

Tredje byrån: ärenden angående (statistik över fast egendom, statistik över vägar och skjutsanstalter, statistik över statens och)¹ statistik över kommunernas finanser, statistik över skattetaxeringarna, årsbok för Sveriges kommuner samt ärenden angående centralbyråns kassarörelse.

Bibliotekarien åligger att bereda och föredraga eller själv slutligt handlägga frågor rörande biblioteket och arkivet samt utdelningen av statistiskt tryck till in- och utlandet ävensom, där ej överdirektören för särskilt fall annorlunda bestämmer, rörande meddelandet av statistiska uppgifter till kalendrar och handböcker, besvarandet av förfrågningar i statistiska ämnen och annan skriftväxling med myndigheter och personer i utlandet, samt att tillhandahålla arkivet och biblioteket för dem, som därav vilja betjäna sig, och, såvitt möjligt, tillhandagå dem med nödiga upplysningar. Dessutom har bibliotekarien att handlägga ärenden angående statistisk årsbok.

Registratorn åligger att utöva den i Kungl. Maj:ts cirkulär den 20 juni 1924 (nr 396) föreskrivna kontrollen över vård och förbrukning av papper, kuvert och läskpapper samt föra den i samma cirkulär föreskrivna förteckningen över upphandlingen av samma varor. Han skall jämväl föra förteckning över av centralbyrån beställda blanketter, cirkulär, anmärkningsmemorial, arbetstabeller eller andra dylika trycksaker. Registratorn mottager och öppnar ankommande post, med undantag av försändelser adresserade till viss befattningshavare personligen eller till överdirektören. Dylika försändelser skola dock i vad de röra tjänsten återställas till registratorn, som förser samtliga av honom mottagna, tjänsten rörande skrivelser med datumstämpel samt, i den mån de äro av den natur, att de uppenbarligen böra föredragas i centralbyrån, däröver för ett för hela ämbetsverket gemensamt diarium. Över vissa andra inkommande skrivelser föras särskilda diariumer å respektive byråer eller i biblioteket. Inkomna statistiska primäruppgifter antecknas å vederbörande byråer i särskilda liggare. Bokförsän-

¹ Här satt inom parentes, enär dylika ärenden icke för närvarande eller som regel förekomma.

delser till biblioteket antecknas i accessionskatalogen. Registratorn för vidare alfabetiskt register över det för ämbetsverket gemensamma registratur, i vilket koncept till inom landet utgående expeditioner i inför överdirektören eller hans ställföreträdare föredragna ärenden förvaras. Övriga koncept förvaras i särskilda registratur å byråerna eller i biblioteket.

De till respektive byråer och biblioteket hörande ärendena föredragas inför överdirektören av respektive byråchefer och bibliotekarien eller av därtill av överdirektören särskilt förordnad annan tjänsteman. Dock hava byråcheferna och bibliotekarien utan föredragning beslutanderätt beträffande vissa i arbetsordningen särskilt angivna ärenden.

Vid föredragning av besparingssakkunnigas förslag beträffande förändrad organisation m. m. för centralbyrån har departementschefen till en början redogjort dels för ett av de sakkunniga inledningsvis gjort principuttalande rörande kompetensvillkoren för anställning i verkets tjänst jämte centralbyråns yttrande däröver (sid. 24—28), dels ock för en till de sakkunniga ställd skrivelse från centralbyråns samtliga i tjänst varande ordinarie förste aktuarier och aktuarier, vilka däri underställt de sakkunniga ett genomgripande omorganisationsförslag för ämbetsverket.

*Besparings-
sakkunnigas
förslag be-
träffande
ändrad orga-
nisation m. m.*

I berörda förslag har förordats en organisationsform närmast liknande den, som införts vid Sveriges geologiska undersökning, bestående av en överdirektör och ett antal sins emellan jämställda tjänstemän i lönegraden B 26, vilka skulle handhava var sitt speciella område och av vilka en skulle omhändervä de inre administrativa ärendena. Enligt aktuariernas förslag skulle tjänstemannakåren, som, bland annat, skulle upptaga ledaren för folkräkningen (befolkningstillståndet) på ordinarie stat, bliva följande:

åtta förste aktuarier i lönegraden B 26, avdelningschefer för 1) befolkningsrörelsen, 2) befolkningstillståndet, 3) rättsstatistiken, 4) jordbruksstatistiken, 5) sparbanks-, fattigvårds- och barnavårdsstatistik samt valstatistik, 6) kommunala finansstatistiken, 7) inre administrationen och statistisk årsbok (sekreterare) och 8) biblioteket och arkivet;

därjämte tre aktuarier i lönegraden B 21, nämligen en för äktenskapsregistret samt två såsom medhjälpare å de mera omfattande avdelningarna samt för vikariat. Registratorstjänsten skulle slutligen nedflyttas till lönegraden B 14.

Med byråindelningens upphävande skulle följa, att de i samband med denna inrättade kansliskrivartjänsterna skulle bli överflödiga och kunna ersättas med befattningar i lägre lönegrad, förslagsvis kanslibiträden.

Enligt av aktuarierna utförd beräkning skulle denna av dem föreslagna organisation innebära en besparing av cirka 10,000 kronor årligen.

Å sid. 29 och 30 i statsrådsprotokollet har redogörelse lämnats för de principiella invändningar mot förslaget i fråga, besparingssakkunniga ansett sig böra framhålla.

Å sid. 30—52 återfinnes härefter en översikt av de olika grenar inom den officiella statistiken, vilkas handhavande åvilar statistiska centralbyrån.

Vad då först *befolkningsstatistiken* angår, utgöres denna, förutom av den löpande statistiken över den s. k. befolkningsrörelsen d. v. s. över giftermål, födelser, dödsfall samt ut- och invandring, av vart tionde år utförda folkräkningar. Resultaten av den sista folkräkningen publicerades i en berättelse i fem delar. Arbetet påbörjades år 1921 och avslutades praktiskt taget under år 1927. De extra kostnaderna för detsamma uppgingo till cirka 790,000 kronor. För detta arbete hade centralbyrån inrättat en särskild avdelning under ledning av en förste aktuarie på extra stat med direkt föredragning inför överdirektören och med huvudsakligen extra anställd personal. Som ledare för folkräkningen har aktuarien å den ordinarie befolkningsstatistiska avdelningen varit förordnad.

Efter att hava framhållit, att ovan beskrivna arrangemang icke syntes kunna anses helt tillfredsställande eller i varje fall icke alldeles normalt, hava de sakkunniga på anförda skäl (sid. 33) förordat ett förslag, som framkommit om att den nu befintliga aktuariefattningen å befolkningsstatistiska avdelningen måtte upphöjas till en förste aktuariefattning i lönegraden B 24. Det skulle härvid förutsättas, att folkräkningsarbetet, under den tid det påginge, skulle stå under ledning antingen av byråchefen å befolkningsstatistiska avdelningen eller av innehavaren av nämnda förste aktuarietjänst. Man skulle på detta sätt å befolkningsstatistiken få två högre tjänstemän, som kunde på lämpligt sätt sinsemellan uppdelat hela detta stora arbetsområde, utan att någon högre tjänst på extra stat behövde inrättas för folkräkningsarbetet eller eljest under den tid detta påginge. Den ökning av det ordinarie avlöningsanslaget, en sådan anordning skulle medföra, skulle sannolikt komma att i det stora hela uppvägas av en minskning av anslaget för folkräkningen och utgifterna för vikariatsersättningar.

Beträffande *rättsstatistiken*, *valstatistiken*, *jordbruksstatistiken*, *mejeristatistiken*, *fiskeristatistiken*, *fattigvårdsstatistiken* och *sparbanksstatistiken* hava de sakkunniga (sid. 34—42) uttalat sig mer eller mindre ingående. De sakkunniga hava funnit skäl icke föreligga att framlägga förslag om inskränkningar i den för handhavandet av sagda statistik avsedda personalen.

Vidkommande *finansstatistiken* hava besparings-sakkunniga yttrat sig rörande den nuvarande statistikens beskaffenhet samt framlagt förslag om begränsning av densamma såvitt angår landskommunerna.

De sakkunnigas förslag i detta avseende återfinnes å sid. 42—45 i statsrådsprotokollet. Med avseende å denna statistik hava de sakkunniga framhållit, att riksdagen — då den på sin tid ansåg huvudvikten ifråga om ämbetsverkets statistiska arbeten ligga å finansstatistiken och för denna statistik beviljade en byråchefsbefattning — åsyftade en finansstatistik av betydligt större omfattning och allmänna innehåll än den kommunala finansstatistik, vartill centralbyråns dittillsvarande produktion på området i huvudsak inskränkt sig. Även med den begränsade omfattning finansstati-

stiken faktiskt fått — nämligen att mera regelbundet avse endast den kommunala finansstatistiken — hava de sakkunniga ansett, att ifrågavarande statistik icke för närvarande gäve anledning till odelad tillfredsställelse. Beskaffenheten av kommunernas bokföring föranledde, att uppgiftslämnandet till denna statistik vore förenat med besvär, omgång och kostnader. Primäruppgifterna lede vidare av ofullständigheter, vilkas avhjälpande förorsakade ämbetsverket ett mycket omfattande granskningsarbete, vartill komme, att felaktigheter likväl i icke ringa omfattning kvarstode. Besparingssakkunniga hava för den skull ifrågasatt, huruvida värdet av den nuvarande officiella statistiken rörande kommunernas finanser verkligen vore så stort, att det uppvägede de med denna statistik förenade högst avsevärda kostnaderna. För landstingens och stadskommunernas del samt de köpingars vidkommande, som bildade egen kommun, hava besparingssakkunniga trots betänkligheter likväl funnit mest tillrädligt, att den kommunala finansstatistiken utan avbrott fortsattes enligt hittillsvarande plan. Vad åter landskommunerna beträffar hava besparingssakkunniga på grund av nyss angivna skäl sett sig föranledda att ifrågasätta en sådan begränsning av uppgiftslämnandet och därmed av arbetet på statistikens färdigställande, att statistiken inskränktes till de mera summariska uppgifter för de särskilda landskommunerna, vilka enligt nu gällande anordning publicerades i Årsbok för Sveriges kommuner.

Angående behovet av personal för finansstatistiken hava de sakkunniga anfört, bland annat, att det syntes vara uppenbart, att även om den kommunala finansstatistiken bibehölles i hela sin nuvarande omfattning och dataljrikedom, en särskild byråchefsbefattning icke erfordrades för densamma. Under sådana förhållanden syntes alltså den rationellaste lösningen vara, att byråchefsbefattningen på tredje byrån indroges. All sannolikhet talade för att den återstående personalen, möjligen med någon tidvis förstärkning med extra arbetskraft (amanuens), vore tillräcklig för arbetets behöriga fortgång efter de numera väl utstakade linjer, som för detta arbete uppdragits.

Skulle åter — hava de sakkunniga fortsatt — den mot kommunalstatistiken riktade kritiken föranleda mera betydande sammandrag av materialet för landskommunerna och avsevärdare inskränkningar i bearbetning och publicering, syntes ytterligare reduktion av den för finansstatistiska avdelningen avsedda personalen kunna vidtagas. Medan sålunda det normala personalbehovet vid finansstatistiken med dess nuvarande omfattning beräknades uppgå till — utom förste aktuarien — en aktuarie, 1/3 förste amanuens samt omkring 9 biträden (inberäknat kansliskrivaren), skulle genomförandet av de sakkunnigas förslag rörande inskränkningar i den kommunala finansstatistiken, såvitt nu kunde bedömas, medföra, att personalen kunde begränsas till tre à fyra tjänstemän, utom ledaren. Då det emellertid icke gärna syntes böra ifrågakomma att åvägabringa den avsedda förändringen redan från och med den 1 juli 1929, hava de sakkunniga vid framläggande av förslag till stat för centralbyrån

för budgetåret 1929/1930 funnit sig icke böra taga hänsyn till de personalindragningar, som i förevarande sammanhang kunde bliva möjliga.

I fråga om besparingssakkunnigas uttalanden och förslag beträffande finansstatistiken har statistiska centralbyrån, som, vad övrig förut nämnd statistik beträffar, icke framställt erinringar mot de sakkunnigas förslag, anfört följande:

»Utslagsgivande kraft måste givetvis tillerkännas det värde statsmakterna, såsom värdare av allmänintresset överhuvudtaget, tillskriva utarbetandet av en fortlöpande finansstatistik. Underkännes detta värde, kan det statistiska ämbetsverket icke rimligen begära arbetets fullföljande ur en så fackmässigt begränsad synpunkt som den, att en lång serie eljest bleve i sin kontinuitet avbruten. Nu är särskilt om finansstatistiken att bemärka, hurusom såväl dess tillkomst som dess växlande omfattning och inriktning i hög grad bestämts av statsmakternas direkta initiativ, i mindre grad än andra statistikens grenar av utvecklingen och intentionerna inom det verk, som haft dess utarbetande sig anförtrott. Betecknande är härvid finansstatistikens tillkomst, år 1873, på begäran av riksdagen. Otvivelaktigt har uppskattningen av finansstatistikens värde varit växlande inom de officiella instanserna under tidens lopp. Redan den av de sakkunniga meddelade historiken belyser detta tillfyllest. Då den första byråchefstjänsten i ämbetsverket, vid 1912 års riksdag, tilldelades det finansstatistiska arbetsområdet, var uppskattningen av denna statistikgren, relativt till andra grenar, påtagligen en annan än då nu 1926 års besparingssakkunniga föreslå denna tjänst före andra till indragning och i sitt yttrande insätta befolkningsstatistiken på första rangplatsen. Statistiska centralbyrån tillåter sig framhålla möjligheten av att i en framtid, som kanske är nära liggande, en annan konjunktur i denna uppfattning kan inträda, och sannolikheten att då, av andra än dem som tillhöra ett statistiskt ämbetsverk, kommer att beklagas den lucka på åtskilliga år i finansstatistiken, som ett bifall till de sakkunnigas förslag medför.

Då 1926 års besparingssakkunniga förordat finansstatistikens beskärning, synas deras avgörande argument vara *dels* att den allmänna finansstatistik, som avsetts, icke kommit till stånd, *dels* att den kommunalfinansiella del därav, som utgjort verksamhetens huvudföremål, är för bristfällig för att, i vart fall i nuvarande omfattning och med nuvarande kostnad, fullföljas. De hava i den förra delen stannat vid ett konstaterande. Däremot hava de icke upptagit den fråga, som bör ställas och besvaras, innan ett definitivt avgörande träffas i denna angelägenhet. Det är spörsmålet: *bör* det uppställda programmet att inom statistiska centralbyrån åstadkomma en allmän finansstatistik nu övergivas, därför att det icke hittills — eller blott sporadiskt och temporärt — kommit till utförande?

Statistiska centralbyrån besvarar för sin del denna fråga med nej och tillägger, att nu närmar sig raskt den tidpunkt, då detta vidgade program bör bringas i verkställighet. De sakkunniga hava meddelat en redogörelse, hur det gått med olika delar av det en gång skisserade programmet. Det lär knappast av denna redogörelse kunna klart framgå, i vilken grad det faktiska utvecklingsförloppet bestämts av omständigheter, över vilka ämbetsverket icke kunnat råda. I det av finansstatistikens ledare avgivna särskilda yttrandet lämnas härutinnan en rad upplysningar, ägnade att närmare belysa vad som förefallit. Ämbetsverket vill kraftigt understryka, att den angelägnaste uppgiften inom denna dess avdelning

under de senare åren varit att avarbeta den balans inom den kommunala finansstatistiken, som förelegat och ofta påtalats. Centralbyrån har haft anledning därvid anse sig motsvara statsmakternas intentioner och berättigade anspråk, vilket näppeligen varit fallet om den inriktat befintliga arbetskrafter på andra, visserligen högst önskvärda arbetsuppgifter. Att ämbetsverket icke under den period, som är i fråga, begärt personalförstärkning i sådant syfte, torde man med kännedom om den allmänna besparingspolitiken få beteckna som ett riktigt förhandsbedömande av läget. Under nu löpande budgetår beräknas den mest trängande delen av programmet — balansens avarbetande — vara genomförd. Först därmed öppnar sig en naturlig möjlighet att gå ett stycke vidare i fråga om den allmänna finansstatistikens utveckling. Det synes anmärkningsvärt och beklagligt, att denna möjlighet skulle — såsom de sakkunnigas förslag är lagt — avklippas just vid den tidpunkt, då den inträder.

Statistiska centralbyrån vill för sin del i stället förorda, att frågan om en allmän finansstatistik utarbetande i en snar framtid upptages till behandling och skulle finna lämpligt, om ett uppdrag att inkomma med plan för en dylik gives ämbetsverket i samband med den nu ifrågasatta omorganisationens genomförande. Denna fråga, som berör endast en av ämbetsverkets avdelningar, bör i och för sig icke utgöra hinder för organisationsfrågans avgörande i nuvarande skick, vilket synes i högsta grad påkallat, då ämbetsverket sedan åtskilliga år befinner sig i ett vakans- och ovisshetstillstånd, som för verksamhetens behöriga fortgång och önskvärda utveckling är kännbart hinderligt.

Under övervägande vid utarbetande av plan för en allmän finansstatistik synes böra komma, utom de offentliga hushållens finanser, huruvida, med rimligare kostnader än föregående experiment medfört, bearbetning av taxeringslängdernas inkomstuppgifter kan ske årligen eller med kortare intervaller än folkräkningsåren — i detta hänseende står nu vårt land avgjort tillbaka för såväl Finland som Danmark, som båda företaga årlig bearbetning av detta material. En sak, som förtjänar prövning, är ock, om ej den nu starkt försummade aktiebolagsstatistiken bör beredas något bättre utrymme i svensk officiell statistik. Däremot torde de kommunaltekniska verken, som tidigare inrymts i programmet, snarast höra hemma i specialundersökningar, för vilka de väl utrustade kommunala sammanlutningarna synas bättre lämpade än statistiska centralbyrån.

Under närmast kommande budgetår borde vidare centralbyrån hava att, så snart arbetskraft frigjorts genom balansens slutliga bortarbetande, inrikta denna på att fylla sådana luckor i våra finansstatistiska sammanställningar, som utan extra personalförstärkning kunna angripas.

Men de sakkunnigas förslag innebär ej blott ett skrinläggande av den allmänna finansstatistiken. Även av den kommunala finansstatistiken skulle återstå blott en stympad del. Att fullfölja den nuvarande statistiken för städer och landsting men begränsa den för landskommunerna till de uppgifter, som inflyta i den kommunala årsboken, innebär ju, att man avstår från att söka vinna kännedom om den kommunala hushållningen i dess helhet. Därmed är ock vägen spärrad till varje sammanställning över och analys av hela den offentliga hushållningen. Hädanefter skulle exempelvis ej någon tablå kunna givas över den totala skattebelastningen och dess fördelning på olika skatteformer, sådan som nu meddelas årligen i Statistisk årsbok. Ej heller skulle uppgifter kunna erhållas i officiell statistik över den kommunala upplåningen. Visserligen komma i årsboken att inflyta siffror över kommunernas tillgångar och skulder. Men

de slutsatser, som kunde dragas ur skuldsidans förändringar bleve helt visst, då centralbyrån utan möjlighet till kontroll finge åtnöja sig med att införa erhållna uppgifter ogranskade, av en lägre tillförlitlighet än nu, då granskning av inkomster och utgifter jämsides med balansen ger många möjligheter till kontroll. Bristfälligheten i sådana summariska och okontrollerbara uppgifter är i varje fall så mycket större, att det synes föga konsekvent att bibehålla dem, med uteslutande av det tillförlitligare granskningsbara materialet just på grund av dess bristfälliga beskaffenhet.

Själva materialets bristfällighet torde väl få anses vara de sakkunnigas huvudmotiv att föreslå nedläggandet av finansstatistiken för landskommunernas vidkommande. Centralbyrån vågar nämligen förmena, att, därest en i det väsentliga rättvisande bild av den kommunala finansushållningen kan utvinnas ur det bearbetade materialet, ett så betydande intresse hos statsmakterna är förknippat med denna kännedom, att ett numera måhända svalare intresse hos de uppgiftslämnande kommunerna själva icke skulle anses vara tillräckligt skäl för statistikens avbrytande. Centralbyrån har på sin finansstatistiska byrå rikliga tillfällen att övertyga sig om förekomsten av brister i primärmaterialet. Men den har ock en stadgad erfarenhet om att dessa bristfälligheter undan för undan bortarbetas. Och den vågar uttala den mening, att en av de i denna utveckling medverkande faktorerna varit den nya kommunala finansstatistiken. Avlägsnas denna, torde därmed ock uppskjutas den tidpunkt, då enligt de sakkunnigas antydan den kommunala bokföringen kan erbjuda ett verkligt gott material för statistiken och denna förtjäna att återupptagas. Det är för övrigt icke blott inom den kommunala finansstatistiken utan jämväl inom andra grenar av det statistiska arbetet, man till en början haft att bearbeta ett mycket bristfälligt material och fått göra den erfarenheten, att dess kvalitet med åren undan för undan förbättrats.

Vad angår jämförelsen mellan städer och landsting å ena, landskommuner å andra sidan, kan centralbyrån icke vitsorda någon sådan kvalitetsskillnad i primärmaterialet, att enbart denna kan motivera kommungruppernas olika behandling på sätt de sakkunniga förordat. Vad som därvid torde ha vägt tyngst är den långt större kvantitativa omfattning granskningsarbetet för de många landskommunerna naturligen måste erhålla. Centralbyrån har ock att fästa uppmärksamheten på vissa tekniska svårigheter, som torde uppkomma vid ett arbete efter sakkunnigas riktlinjer. Den kommunala finansstatistiken omsluter nu flera arter av kommunala hushållningar, borgerliga och kyrkliga kommuner, prästlönekassor, gemensamma räakenskaper. Hur med dessa till sin omfattning växlande kommunalhushållningars statistiska redovisning skall förfaras vid en sönderbrytning av finansstatistiken, som behandlar stadskommunerna efter nuvarande metod men lämnar centralbyrån utan varje kännedom om landskommunernas inkomster och utgifter, har icke i de sakkunnigas yttlande antytts, och centralbyrån kan icke, utan mer ingående prövning är vid avgivandet av detta remissvar kan åstadkommas, angiva, hur dessa svårigheter skola på lämpligt sätt övervinnas. Det är möjligt, att man även för städernas vidkommande får avstå från fullständig redovisning för annat än den borgerliga kommunalhushållningen.

Centralbyrån får i avseende å denna statistikgren som sin uppfattning uttala, att dess vidmakthållande i nuvarande omfattning, trots kostnaderna, bättre motsvarar statsnyttan än, trots de lägre kostnaderna, dess bedrivande i av sakkunniga förordat stympat skick. I händelse denna

ämbetsverkets mening skulle biträdas, får centralbyrån emellertid framhålla, att åtgärder äro pakallade och böra kunna träffas för att, då nu balansperioden närmar sig slutet, resultaten av bearbetningen varda ej blott så snabbt som möjligt tillgängliga — det sker redan nu genom Statistisk årsbok — utan tillgängliga med någon kommenterande text. Det senast tillämpade systemet att sammanspara fyra års resultat för publikation har vidtagits i besparingssyfte men är i hög grad ägnat att förringa värdet av det arbete som finansstatistiken utför. Anordningar för tidigare publicitet äro obetingat nödvändiga, om nedlagda bearbetningskostnader skola motsvara sitt syfte. Då centralbyrån efter nedläggandet av Statistisk Tidskrift ej har tillgång, såsom andra statistikgivande verk här och i utlandet, till någon egen periodisk publikation, får centralbyrån, intill dess detta önskemål kan varda realiserat, tänka sig andra utvägar, såsom att genom samarbete med de tre kommunala organisationerna, som alla äga egna tidskrifter, göra resultaten av varje års arbete tillgängligt för den intresserade allmänheten.

Skulle åter de sakkunnigas uppfattning vinna statsmakternas anslutning, har ämbetsverket givetvis att söka på lämpligaste sätt verkställa dessa intentioner. Därvid får centralbyrån, som uppmärksammat, att de sakkunniga för nästa budgetår icke tagit hänsyn till de personalindragningar, deras förslag till inskränkning kan föranleda, och uttryckligen uttalat, att den avsedda förändringen icke gärna torde böra ifrågakomma redan från och med 1 juli 1929, närmast uppehålla sig vid frågan om tidpunkten för förändringen.

För närvarande pågår bearbetningen av årgången 1926 för landskommunerna, årgången 1927 för städer och landsting samt landskommuner. Primärmaterialen är inkommet för år 1927 jämväl i fråga om landskommunerna. Blanketter för år 1928 skola efter gällande praxis utsändas i mars eller april, senast maj. Det synes centralbyrån uppenbart, att utsändande till landskommunerna av dessa blanketter ej bör ske, därest någon bearbetning av denna årgång icke skall företagas. I händelse statsmakternas beslut ej vid angivna tidpunkt kan vara till ämbetsverket expedierat, avvaktar centralbyrån föreskrift hur i saken skall förfaras och förordar för sin del uppskov med blanketternas tryckning och utsändning, intill dess definitivt beslut kan vara ämbetsverket tillhanda.

I övrigt begränsar sig frågan till den, huruvida landskommunernas räkenskaper skola bearbetas även för år 1927. Centralbyrån förutsätter nämligen, att det pågående årgångsarbetet bringas till avslutning. Vid löpande budgetårs utgång beräknas de nu i arbete varande årgångarna 1926 och 1927 (städer och landsting) vara avslutade. Vid denna tidpunkt kan otvivelaktigt nuvarande anordning avklippas. Vad som talar däremot är intresset att, sedan uppgiftslämnarna nu utfört sitt arbete, inom verket färdigställas en fullständig kommunal finansstatistik även för år 1927. För en snabb avveckling talar åter den möjlighet, som därvid yppas, att med bibehållen men ej längre för finansstatistiken erforderlig biträdespersonal påskynda arbetet av balansen å befolkningsstatistiken. Sett med hänsyn till hela arbetet inom centralbyrån, och då kommunalstatistikens fullständighet ändå skulle brytas med år 1928, förefalla större fördelar vara förenade med det tidigare avbrottet.

I fråga om förberedelser för den eventuella nya ordningen synes för närvarande intet annat behöva förekomma än att centralbyrån tar under ytterligare övervägande, huru respektive huruvida de tekniska svårigheter,

som i det föregående omförmålt, kunna övervinnas och, därest så finnes påkallat, därom inberättar.»

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund, som beretts tillfälle att inkomma med yttrande i vad förevarande ärende angår frågan om den kommunala finansstatistikens omfattning, har i skrivelse den 2 februari 1929 — efter erinran om huvudpunkterna i besparingssakkunnigas yttrande beträffande finansstatistiken — anfört följande:

»Otvivelaktigt skulle en åtgärd av ifrågavarande art, varigenom den enskilde kommunalmannen skulle befrias från en direkt arbetsuppgift, av många hälsas med tillfredsställelse. Men som det kommunala arbetet lika litet som andra samhällsuppgifter får bestämmas av hänsyn till deras bekvämlighet, som hava att utföra uppdraget, torde arbetet med den kommunala finansstatistiken få bedömas från andra synpunkter än rent privata sådana, som avse lindring i en om ock tryckande arbetsbörd. När det därför gäller att bedöma kommunernas ställning till frågan om den kommunala finansstatistikens vara eller icke vara, torde det vara nödvändigt att bortse från de skäl, som ur bekvämlighetssynpunkt skulle kunna åberopas. Kan det anses, att statistiken är för det allmänna av betydelse, så underkasta nog kommunernas företroendemän sig det arbete, som är förenat med lämnandet av primäruppgifterna.

Beträffande betydelsen av själva finansstatistiken delar styrelsen icke de sakkunnigas mening, att den bör indragas. Från statens synpunkt torde det få anses angeläget, att, med ledning av ett statistiskt underlag, kunna bedöma såväl kostnaderna för de olika ändamål, kommunerna hava att tillgodose på grund av statsmakternas beslut eller på grund av egna initiativ, som andra förhållanden inom den kommunala verksamheten. Och från kommunal synpunkt äro de statistiska uppgifterna av intresse dels för bedömande av utvecklingen inom den egna kommunen, dels ock vid jämförelsen mellan olika kommuners förvaltning. För att detta skall kunna ske, är det emellertid nödvändigt, att publicering av det material, det här gäller, sker för varje kommun för sig med i huvudsak den specifikation, som nu lämnas i sammandrag länsvis och för hela riket. När därför de sakkunniga göra gällande, att största intresset inom svenska landskommunernas förbund, och sannolikt inom landskommunerna i allmänhet, huvudsakligen är inriktat på Årsbok för Sveriges kommuner, får detta icke betraktas som uttryck för den meningen, att i denna årsbok publicerat material är vad som kan vara erforderligt i fråga om den kommunala finansstatistiken. Först genom att få flertalet av de i publikationen 'Kommunernas finanser' för riket offentliggjorda siffror kommunvis återgivna, kommer denna statistik till sin rätt för landskommunernas förbunds och för kommunernas behov. Statistiken har också tidigare utgivits med individualuppgifter för samtliga kommuner, och då primärmaterialen i alla fall måste insamlas och bearbetas i samma omfattning för att få fram rikssiffrorna, skulle kostnaderna komma att inskränka sig till de egentliga tryckningskostnaderna.

De sakkunniga hava som skäl för sitt förslag om statistikens begränsning även anfört det otillfredsställande tillstånd, vari landskommunernas bokföring för närvarande befinner sig, och förmena, att statsmakterna en gång i framtiden, när landskommunernas bokföring bragts i bättre skick, ånyo kunna överväga frågan om statistikens utbyggande till större detaljrikedom jämväl för detta slag av kommuner. Utan att ingå på be-

dömande av det ur statistisk synpunkt betänkliga i den bristande kontinuitet, som därigenom uppstode, kan styrelsen icke förbigå de sakkunnigas resonemang utan att betona, vilken fara för den kommunala bokföringen ett upphävande av uppgiftsskyldigheten för den kommunala finansstatistiken skulle innebära. För närvarande utgör det formulär, enligt vilket kommunerna skola lämna uppgift till finansstatistiken, den enda ledning för enhetlig uppställning av kommunernas räkenskaper, som givas. Föreliggande uppgiftsplikt är för många kassaförvaltare den enda anledningen att uppdelade de kommunala inkomsterna och utgifterna på olika ändamål. Bortfaller denna anledning, är det fara värt, att en dylik uppdelning på många håll skulle komma att utebliva. Den enhetlighet i den kommunala bokföringen, som utgör en förutsättning för en tillförlitlig kommunal finansstatistik och som även ur andra synpunkter är synnerligen önskvärd, skulle därigenom bliva avsevärt svårare att genomföra.

Beträffande den kommunala bokföringens nuvarande tillstånd anser sig styrelsen böra framhålla, att landskommunernas förbund ägnar detta spörsmål sitt särskilda intresse. Genom landskommunernas förbunds upplysningsverksamhet och genom att tillhandahålla bokföringsböcker, som i uppställning ansluta sig till det statistiska formuläret, har en avsevärd förbättring under de senaste åren inträtt.

Under för handen varande omständigheter kan styrelsen därför icke tillråda, att statistiken över landskommunernas finanser inskränkes på sätt de sakkunniga ifrågasatt. Då emellertid ett stort behov gör sig gällande, att denna statistik uppställs och publiceras på ett för bedömande av de olika kommunernas ekonomiska liv mera överskådligt sätt, vore det önskvärt, att Kungl. Maj:t toge under övervägande ett tillmötesgående av ett sådant önskemål.»

Den granskning, som de sakkunniga sålunda ägnat de olika av statistiska centralbyrån omhändertagna grenarna av den officiella statistiken och personalbehovet för bearbetandet av det statistiska materialet, har föranlett de sakkunniga att i avseende å centralbyråns organisation och personal framlägga de i det följande omförmälda förslagen.

Till en början hava de sakkunniga till närmare behandling upptagit spörsmålet om tjänsteställningen för cheferna för byråerna eller avdelningarna och den därmed sammanhängande frågan om byråindelningen inom centralbyrån.

De sakkunniga hava därvid först erinrat, att de kommit till den uppfattningen, att tillräckliga skäl icke föreläge för den av aktuarierna förordade åtgärden att sänka samtliga byråchefsbefattningarna till förste aktuariefattningar i lönegraden B 26. Att detta icke borde ske i fråga om den byråchef, som hade den närmaste ledningen av och ansvaret för befolkningsstatistiken, syntes vara alldeles uppenbart. Ehuru de sakkunniga icke velat härutinnan framlägga ett formligt förslag, ansågo de, att denna chefsplats tvärtom borde omgärdas med sådana kompetensvillkor, att garantier föreläge att för befattningen vinna en statistiker av framstående vetenskaplig läggning och verklig forskarbegåvning.

Däremot hava de sakkunniga funnit, att byråchefsbefattningen å finans-

statistiken såsom överflödig bör indragas och dess nuvarande innehavare föras på övergångsstat. I fråga om de skäl, som ligga till grund för detta förslag, torde få hänvisas till de sakkunnigas förut återgivna uttalanden i samband med granskningen av centralbyråns finansstatistiska arbetsuppgifter.

Beträffande byråchefsbefattningen för andra byrån hava de sakkunniga varit mera tveksamma. De sakkunniga hava emellertid av skäl, som finnas återgivna å sid. 53 i statsrådsprotokollet, kommit till den slutliga uppfattningen, att cheftjänsten å denna byrå borde bibehållas i sin nuvarande lönegrad ävensom att någon väsentlig ändring i tjänstinnehavarens nuvarande arbetsområde icke påfordrades.

De sakkunniga, som förordat, att rättsstatistiken utbrytes ur nuvarande första byrån, hava framlagt följande förslag till fördelning av de statistiska arbetena i centralbyrån:

En avdelning för befolkningsstatistik och valstatistik. (Chef i lönegrad B 30.)

En avdelning för rättsstatistik och äktenskapsregister. (Chef i lönegrad B 26.)

En avdelning för jordbruksstatistik, mejeristatistik, fiskeristatistik, statistik över centralkassorna för jordbrukskredit, fattigvårds- och barnavårdsstatistik ävensom, för den händelse annan förläggning ej anses lämpligare, sparbanksstatistik. (Chef i lönegrad B 30.)

En avdelning för kommunal finansstatistik, skattetaxeringar och Årsbok för Sveriges kommuner. (Chef i lönegrad B 26.)

I fråga om behovet av annan personal än den i chefsställning samt dylik personals löneförhållanden m. m. hava de sakkunniga anfört, att då inga avgörande skäl synts de sakkunniga kunna förebringas för en sänkning av *bibliotekariens* lönegrad och tjänsteställning, de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå någon ändring i denna tjänst eller beträffande bibliotekariens uppgifter och arbetsområde. I likhet med vad som genomförts för vissa andra ämbetsverk hava de sakkunniga beträffande *registratorstjänsten* i statistiska centralbyrån föreslagit, att densamma måtte placeras i 14:de lönegraden. Beträffande *vaktpersonalen* har någon ändring icke ifrågasatts.

Innan de sakkunniga behandlat frågorna rörande den övriga personal, som borde uppföras å den ordinarie staten, samt behovet av extra personal, hava de berört frågan om den ordinarie *biträdespersonalens lämpliga uppdelning i olika grader* och placering å löneskalan.

De sakkunniga hava härvid först erinrat om ett uttalande, som gjorts i de sakkunnigas skrivelse till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 19 oktober 1928 med förslag angående kommerskollegium. De sakkunniga hade däri framhållit, huru det vid de sakkunnigas undersökningar av arbetsförhållandena inom olika myndigheter, och särskilt i fråga om ämbetsverk med företrädesvis statistiska arbetsuppgifter, framgätt, att det ofta

nog i praktiken icke vore möjligt att upprätthålla någon bestämd skillnad i avseende å arbetsuppgifternas kvalitet mellan biträden av olika grader. Biträden i olika grader vore ofta sysselsatta med göromål av alldeles samma slag; en mot uppdelningen i avlöningsgrader svarande differentiering av arbetsuppgifterna efter högre och lägre kvalitet hade med andra ord i dessa fall icke varit möjlig. De sakkunniga hade under antydda förhållanden ifrågasatt, huruvida icke en revision av biträdesbefattningarnas avlöningsförhållanden borde komma till stånd, varvid främst borde undersökas frågan om möjligheten av införande av en normalgrad för samtliga biträdesbefattningar, med bibehållande av biträdesbefattningar av högre grad endast i de relativt fåtaliga fall, då det verkligen vore möjligt att utdifferenciera vissa bestämda göromål av högre kvalitet. Emellertid hava de sakkunniga ansett sig böra fortfarande vidhålla sin i det ovannämnda förslaget rörande kommerskollegium intagna ståndpunkt, att förevarande spörsmål borde upptagas till behandling i ett sammanhang för statsförvaltningen i dess helhet och då enligt de sakkunnigas mening lämpligen i samband med den igångsatta utredningen rörande avvecklingen av systemet med dyrtidstillägg och vissa i sammanhang därmed stående spörsmål. Det följde härav, att de sakkunniga, i likhet med vad som skedde beträffande kommerskollegium, vid uppgörande av förslag till personalstat för statistiska centralbyrån ansett sig i det stora hela böra utgå från de nu rådande förhållandena i avseende på biträdespersonalens fördelning i lönegrader.

Vid bedömandet av personalbehovet hava de sakkunniga vidare yttrat öljande:

»Det har i aktuariernas skrivelse framhållits, att handläggningen av de inre administrativa ärendena i statistiska centralbyrån (personal-, lokal-, inköps- och kassaärenden) är ganska opraktiskt organiserad, i det ått dessa ärenden uppdelats på de tre byråcheferna och för dem medför åtskillig tids-spillan och intrång i deras rent statistiska verksamhet. De sakkunniga hava genom iakttagelser och förfrågningar på ort och ställe funnit dessa påståenden i huvudsak bestyrkta. Med den organisation på fyra avdelningar, som de sakkunniga föreslagit, skulle det uppenbarligen vara ännu mera opraktiskt och förorsaka ytterligare omgång, om nämnda ärenden uppdelades på dessa avdelningars chefer. Och att lägga dem på endera eller bägge de högre avdelningscheferna i ledamots ställning torde medföra ännu större olägenheter för deras egentliga verksamhet än vad nu är fallet. Aktuarierna hava föreslagit en sekreterare i lönegraden B 26 att handhava bl. a. dessa ärenden. De sakkunniga kunna emellertid icke biträda detta förslag utan anse, att en tjänsteman i aktuariers grad mycket väl kan omhändervä ärendena i fråga och föredraga dem inom centralbyrån. För denna anordning behöver ingen ny tjänst inrättas. Den nuvarande registratören är tillika aktuarie på avdelningen för jordbruksstatistik m. m. och handhaver där arbetet med sparbanksstatistiken och författandet av dithörande årsberättelse. Enligt uppgift kräver detta arbete ungefär halva hans tid och arbetskraft. I och med registratorsgöromålets förflyttning från denne tjänstemans omedelbara handläggning blir han alltså i stånd att övertaga nu ifrågavarande göromål med de interna ärendena. En sådan anordning

har syns de sakkunniga så mycket lämpligare, som svårigheter annars uppstå att finna jämn sysselsättning för denna tjänsteman eller eventuellt någon annan tjänsteman, vars arbete han eljest kunde tänkas få delvis övertaga. Att helt indraga nu ifrågasättande aktuarietjänst synes knappast kunna ifrågasättas.

Registratorsgöromålen kräva enligt uppgift för närvarande cirka 7 månaders arbete av registratorn och 5 månaders arbete av ett kanslibitråde, alltså inalles jämnt 12 arbetsmånader. Enligt den hittillsvarande ordningen har registratorns arbetstid, på sätt ovan nämnts, utfyllts med arbete med sparbanksstatistiken. Då en registratorsbefattning i 14:e lönegraden inrättas, synes denna befattnings innehavare lämpligen kunna jämte registratorsgöromålen utföra de på kansliskrivaren ankommande arbetsuppgifterna å någon avdelning, förslagsvis finansstatistiska avdelningen. Till följd härav synes den för finansstatistiska byrån avsedda kansliskrivartjänsten kunna indragas.

På biblioteket finnes utom förste aktuariefattningen en aktuariefattning. De tillförordnade innehavarna av dessa båda befattningar ägna hela sin arbetskraft åt biblioteket och arkivet samt därmed sammanhängande göromål. Dessutom sysselsättes å biblioteket en amanuens under tre månader och ett skrivbiträde under en halv månad. Det har förefallit de sakkunniga, att aktuariefattningen å biblioteket icke utan fördel bör kunna utbytas mot ett bibliotekstekniskt utbildat och språkkunnigt biträde, som i betraktande av de nämnda kvalifikationerna torde böra placeras i 11:e lönegraden. Då en aktuariefattning inom centralbyrån för närvarande är vakant, skulle indragningen av aktuarien på biblioteket icke behöva medföra någon tjänstemans överförande på indragnings- eller övergångsstat.»

Den *ordinarie personal*, som de sakkunniga funnit vara för statistiska centralbyråns arbeten för närvarande behövlig, är följande:

Avdelningen för befolkningsstatistik m. m.

1 chef, tillika ledamot i centralbyrån	B 30
1 förste aktuarie	B 24
1 kansliskrivare	B 11
8 kanslibiträden	B 7
6 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2

Avdelningen för rättsstatistik m. m.

1 chef	B 26
1 aktuarie	B 21
1 kansliskrivare	B 11
3 kanslibiträden	B 7
5 kontorsbiträden	B 4

Avdelningen för jordbruksstatistik m. m.

1 chef, tillika ledamot i centralbyrån	B 30
1 aktuarie	B 21
1 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
7 kontorsbiträden	B 4

Avdelningen för finansstatistik m. m.

1 chef	B 26
1 aktuarie	B 21
2 kanslibiträden	B 7
1 kontorsbiträde	B 4
1 skrivbiträde	B 2

Biblioteket.

1 bibliotekarie	B 24
1 biblioteksassistent	B 11

Kansli och registratorskontor.

1 aktuarie	B 21
1 registrator	B 14

Vaktexpeditionen.

1 förste expeditivsvakt	B 7
1 expeditivsvakt	B 5

I anslutning till denna förteckning hava de sakkunniga yttrat, att alldeles oavsett den sålunda angivna fördelningen av befattningarna å olika avdelningar, vilken uppgjorts för beräkningen av personalbehovet, det självfallet borde stå ämbetsverket fritt att förfoga över personalen i och för dennas placering till tjänstgöring å den avdelning inom verket, som befundes med hänsyn till arbetets behöriga gång lämpligast.

Beträffande *den icke-ordinarie och extra personalen* hava de sakkunniga yttrat:

»Utöver denna ordinarie personal har centralbyrån för närvarande en relativt stor, på de olika avdelningarna fördelad icke-ordinarie personal. Av extra ordinarie tjänstemän finnas sålunda för närvarande 7 förste amanuenser, 1 andre amanuens och 24 e. o. skrivbiträden. Två av amanuenserna hava tjänstgjort som t. f. aktuarier, den ene å den vakanssatta aktuarie-tjänsten, den andre som vikarie för tillförordnade bibliotekarien å dennes aktuarietjänst. Genom den föreslagna indragningen av en aktuariefattning samt bibliotekariebefattningens återbesättande med ordinarie innehavare upphöra båda dessa förordnanden. Genom sistnämnda återbesättande skapas i stället viss beföringsmöjlighet.

Vad slutligen beträffar de extra befattningshavarna är behovet av sådana mycket växlande; huvudsakligen betingat av de periodiskt återkommande arbetena med folkräkningar, jordbruksräkningar och valstatistik samt det eventuellt förefintliga behovet av extra personal för avarbetande av arbetsbalansen.»

Beträffande *anslaget till bibliotekets underhållande*, vilket de senaste åren utgått såsom reservationsanslag å 3,000 kronor, hava de sakkunniga inhämtat, att härav nära hälften åtginge till inbindning, cirka en fjärdedel till prenumerations å viktigare statistiska tidskrifter och att sålunda endast omkring 800 kronor återstode för egentliga bokinköp. Ett stort antal, företrädes-

vis officiella, statistiska publikationer erhöle centralbyrån dock utan särskild kostnad genom byte. De sakkunniga hade icke för sin del velat nu föreslå någon höjning av förevarande anslag, men man syntes icke kunna undgå att finna nämnda anslag otillräckligt att underhålla ett ens någorlunda fullständigt statistiskt specialbibliotek.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle i fråga om de ordinarie befattningarna i centralbyrån följande förändringar vidtagas:

- 1 byråchefstjänst (B 30) indrages;
- 2 förste aktuarietjänster (B 24) uppflyttas till befattningar såsom avdelningschefer i lönegraden B 26;
- 1 aktuariefattning (B 21) utbytes mot en förste aktuarietjänst (B 24);
- 1 aktuarietjänst (B 21) indrages;
- 1 registratorstjänst i lönegraden B 14 inrättas;
- 1 befattning såsom biblioteksassistent i lönegraden B 11 inrättas;
- 1 kansliskrivartjänst (B 11) indrages.

Då vidare föreståndaren för biblioteket (nu förste aktuarie) enligt de sakkunniga syntes böra erhålla benämningen bibliotekarie, skulle följaktligen *antalet ordinarie befattningar i statistiska centralbyrån* enligt de sakkunnigas förslag vara bestämt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör	A 2
2 avdelningschefer (byråchefer)	B 30
2 avdelningschefer	B 26
1 bibliotekarie	B 24
1 förste aktuarie	B 24
4 aktuarier	B 21
1 registrator	B 14
1 biblioteksassistent	B 11
3 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
15 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
19 kontorsbiträden	B 4
2 skrivbiträden	B 2

De förändringar i fråga om den ordinarie personalen, som av de sakkunniga föreslagits, innebure, hava de sakkunniga slutligen yttrat, fullständigt genomförda, en kostnadsminskning av omkring 11,000 kronor utom dyrtidstillägg eller inberäknat dyrtidstillägg omkring 12,800 kronor, var till, om de sakkunnigas förslag rörande inskränkningar i den kommunala finansstatistiken genomfördes, en ytterligare, ganska betydande minskning av avlöningskostnaderna komme.

Sedan i statsrådsprotokollet (sid. 61—75) återgivits statistiska centralbyråns yttrande över de sakkunnigas förslag angående organisation och personal, har departementschefen angivit sin ståndpunkt till de föreliggande frågorna.

*Departements-
chefens
ståndpunkt.*

Departementschefen har därvid först uttalat, att han i likhet med de sakkunniga vore av den uppfattningen, att man för närvarande borde begränsa sig till frågan om statistiska centralbyråns nuvarande arbetsområden samt om den organisation av centralbyrån, som kunde anses vara den lämpligaste, under förutsättning att centralbyrån förbleve den myndighet, till vilken dessa arbetsområden åtminstone under den närmaste framtiden skulle vara förlagda. Den allmänna frågan angående statistiska tabellkommissionens fortvaro och inrättande i någon form av en övervakande myndighet för den officiella statistiken syntes sålunda icke böra upptagas till behandling i detta sammanhang.

Efter det departementschefen uttalat sin principiella anslutning till de sakkunnigas mening, att tillräckliga skäl icke föreläge att — såsom verkets aktuarier föreslagit — sänka samtliga byråchefstjänster till förste aktuariefattningar i lönegraden B 26, men att själva byråindelningen med fördel kunde åtminstone delvis uppgivas, har departementschefen anført, att han funne de sakkunnigas organisationsförslag tillgodose de synpunkter, vilka lämpligen borde anläggas å förevarande spörsmål. Departementschefen har sålunda gillat de sakkunnigas förslag, att statistiska centralbyrån organiserades på fyra avdelningar för de olika huvudgrenarna av statistiken, vartill komme bibliotek och arkiv samt kansli och registratorskontor, ett vart av dessa arbetsområden företrätt av sin föredragande. Enligt de sakkunnigas förslag skulle, såsom nämnts, statistikavdelningarna omhänderhava, *en* befolkningsstatistiken och valstatistiken, *en* rättsstatistiken och äktenskapsregistret, *en* jordbruksstatistiken m. m. och *en* den kommunala finansstatistiken m. m. Avdelningarna för befolkningsstatistiken och valstatistiken samt för jordbruksstatistiken m. m. skulle förestås av tjänstemän i lönegraden B 30, de båda övriga avdelningarna av tjänstemän i lönegraden B 26. Biblioteket och arkivet skulle liksom nu förestås av en befattningshavare i lönegraden B 24 (bibliotekarie). Härtill komme kansli och registratorskontor med en aktuarie såsom föredragande för inre administrativa ärenden, vilkas handläggande alltså skulle avlyftas från ledarna av det egentliga statistiska arbetet.

Med hänsyn såväl till befolkningsstatistikens betydelse som ock till önskvärdheten av att som ledare för denna viktiga statistik äga tillgång till en vetenskapligt och praktiskt-statistiskt väl skolad kraft har departementschefen, lika med de sakkunniga, funnit, att denna befattning ej borde sättas i lägre lönegrad än byråchefs. Vidare har departementschefen med hänsyn till de av de sakkunniga anförda skälen ansett sig böra tillstyrka bibehållande av byråchefs befattningen å andra byrån (jordbruksstatistiken m. m.).

Även förslaget att rättsstatistiken skulle utbrytas ur befolkningsstatistiska

byrån och jämte äktenskapsregistret bilda arbetsuppgifterna för en särskild avdelning inom ämbetsverket har vunnit departementschefens anslutning. Såsom chef för nämnda avdelning borde i enlighet med de sakkunnigas förslag ställas en tjänsteman i lönegraden B 26.

I fråga om det viktigaste av de sakkunnigas ändringsförslag, nämligen finansstatistikens omfattning och tjänsteställningen för den befattningshavare, som skulle hava att leda denna statistik, har departementschefen anfört följande: »Med avseende härå hava de sakkunniga framhållit, att riksdagen — då den på sin tid ansåg huvudvikten ifråga om ämbetsverkets statistiska arbeten ligga å finansstatistiken och för denna statistik beviljade en byråchefsbefattning — åsyftade en finansstatistik av betydligt större omfattning och allmännare innehåll än den kommunala finansstatistik, vartill centralbyråns dittillsvarande produktion på området i huvudsak inskränkt sig. Även med den begränsade omfattning finansstatistiken faktiskt fått — nämligen att mera regelbundet avse endast den kommunala finansstatistiken — hava de sakkunniga ansett, att ifrågasatt statistik icke för närvarande ger anledning till odelad tillfredsställelse. Beskaffenheten av kommunernas bokföring föranleder, att uppgiftslämnandet till denna statistik är förenat med besvär, omgång och kostnader. Primäruppgifterna lida vidare av ofullständigheter, vilkas avhjälpande förorsakar ämbetsverket ett mycket omfattande granskningsarbete, vartill kommer, att felaktigheter likväl i icke ringa omfattning kvarstå. Besparingssakkunniga ifrågasätta för den skull, huruvida värdet av den nuvarande officiella statistiken rörande kommunernas finanser verkligen är så stort, att det uppväger de med denna statistik förenade högst avsevärda kostnaderna. För landstingens och stadskommunernas del samt de köpingars vidkommande, som bilda egen kommun, hava besparingssakkunniga trots betänkligheter likväl funnit mest tillrådligt, att den kommunala finansstatistiken utan avbrott fortsättes enligt hittillsvarande plan. Vad åter landskommunerna beträffar se sig besparingssakkunniga på grund av nyss angivna skäl föranledda att ifrågasätta en sådan begränsning av uppgiftslämnandet och därmed av arbetet på statistikens färdigställande, att statistiken inskränkes till de mera summariska uppgifter för de särskilda landskommunerna, vilka enligt nu gällande anordning publiceras i Årsbok för Sveriges kommuner.

I sitt utlåtande har statistiska centralbyrån — under hänvisning till de omständigheter, som föranlett den faktiska utvecklingen av finansstatistiken, och med framhållande av att den angelägnaste uppgiften inom ämbetsverkets ifrågasatt avdelning under de senaste åren varit att avarbeta den balans inom den kommunala finansstatistiken, som förelegat och ofta påtalats — för sin del förordat, att frågan om en allmän finansstatistik utarbetande i en snar framtid upptages till behandling. I avseende å den kommunala finansstatistikens omfattning har ämbetsverket uttalat en från de sakkunniga avvikande uppfattning och ansett, att denna statistiks vidmakthållande i nuvarande omfattning bättre motsvarar statsnyttan än sta-

tistikens bedrivande i av de sakkunniga förordat stympat skick, trots att med den senare anordningen avsevärda besparingar kunna göras.

Betydelsen av den kommunala finansstatistiken ur statlig och kommunal synpunkt har ytterligare understrukits av styrelsen för Svenska landskommunernas förbund, vilken styrelse förklarar sig icke dela de sakkunnigas mening, att denna gren av statistiken bör på föreslaget sätt beskäras. Tillika har styrelsen betonat värdet av uppgiftsskyldigheten till den kommunala finansstatistiken med hänsyn till att denna skyldighet främjar genomförandet av en mera tillfredsställande bokföring inom kommunerna.

För egen del är jag icke beredd att nu taga ståndpunkt till den av de sakkunniga väckta frågan om begränsning av den kommunala finansstatistiken. Ett sådant ståndpunktstagande är ej heller erforderligt för prövning av det föreliggande organisationsförslaget. I likhet med de sakkunniga anser jag nämligen, att det bör vara tillfyllest att, även om denna statistik bibehålles i sin nuvarande omfattning, såsom ledare av den kommunala finansstatistiken ställa en tjänsteman i lönegraden B 26. Statistiska centralbyrån har ej heller kunnat göra gällande, att det vid den kommunala finansstatistikens bibehållande i oförändrat skick är ofrånkomligt, att ledaren har byråchefs ställning. Det är främst med hänsyn till sitt önskemål om upptagande av en allmän finansstatistik, som centralbyrån förordat ifrågasvarande byråchefsbeftattnings kvarblivande. Vad detta centralbyråns förslag angår må emellertid först framhållas, att detsamma knappast kan anses äga stöd i den utveckling, som faktiskt ägt rum, en utveckling som lett till att tidigare företagna, längre gående finansstatistiska undersökningar av olika skäl icke blivit fullföljda och att arbetet liksom i äldre tid alltjämt kommit att i huvudsak begränsas till den kommunala finansstatistiken. Därtill kommer vidare, att vid prövningen av ett organisationsförslag hänsyn väsentligen bör tagas till de vid tidpunkten för förslagens genomförande föreliggande arbetsuppgifternas omfattning och beskaffenhet, medan det synes mindre välbetänkt att härvid bygga på förmodan om ett möjligen inträdande framtida behov av utvidgningar, rörande vilkas bedömande fastare hållpunkter saknas. På grund härav finner jag de av centralbyrån anförda skälen för bibehållandet av den högre placeringen av ledaren för finansstatistiken icke kunna tillmätas avgörande betydelse, utan tillstyrker jag besparingssakkunnigas förslag, att ifrågasvarande chefsbeftattning nedflyttas till lönegraden B 26 samt att den nuvarande byråchefen föres på övergångsstat.»

Vad angår benämningen å cheferna för avdelningarna, har det icke synts departementschefen lämpligt att, sedan inom annan gren av statsförvaltningen numera inrättats beftattningar i lönegraden A 2 med titeln avdelningschef, använda samma benämning på en beftattning i en väsentligt lägre lönegrad. I personalförteckningen för centralbyrån syntes för den skull böra upptagas två byråchefer i lönegraden B 30 samt — i stället för av de sakkunniga

föreslagna två avdelningschefer i lönegraden B 26 — två förste aktuarier i sistnämnda lönegrad.

Vad angår ämbetsverkets övriga personalfrågor, har departementschefen förordat besparingssakkunnigas förslag, att befattningen som aktuarie å befolkningsstatistiska avdelningen förändras till en förste aktuarietjänst i lönegraden B 24 på samma avdelning.

Likaså har departementschefen, trots vissa från centralbyrån framförda betänkligheter, godtagit vad de sakkunniga fastslagit därom, att den för närvarande vakanssatta förste aktuarietjänsten må få återbesättas under benämning bibliotekarie samt att en aktuarie utbytes mot en fackmässigt utbildad biblioteksassistent i lönegraden B 11.

I anslutning härtill har departementschefen anfört följande:

»En följd av sistberörda befattnings inrättande bör i enlighet med de sakkunnigas förslag bliva, att en aktuarietjänst indrages. Häremot har statistiska centralbyrån gjort invändning och framhållit, att i fråga om den befolkningsstatistiska avdelningens ordinarie göromål — inberäknat den med korta intervaller återkommande valstatistiken — den med avdelningens ledning betrodde tjänstemannen icke kunde under den tid, då antingen byråchefen eller förste aktuarien utövar närmaste ledningen av folkräkningen, blott med biträde av en amanuens och avdelningspersonalen i övrigt bestrida såväl alla göromål med den årliga befolkningsstatistiken som valstatistiken. Då enligt centralbyråns uppfattning en viss knapphet på kvalificerad arbetskraft efter omorganisationen kunde befaras komma att inträda även vid biblioteket, har centralbyrån ansett full trygghet för de olika verksamhetsgrenarnas behöriga upprätthållande icke vinnas, därest denna reduktion av verkets ordinarie stat komme att äga rum. Till verkets förfogande måste i så fall stå det för närvarande förefintliga antalet aktuarier.

Vad ämbetsverket i denna del hemställt finner jag mig icke böra biträda. Den föreslagna nedsättningen av aktuariernas antal från sex till fyra beror, såsom av det föregående framgår, därpå, att dels en aktuarie å befolkningsstatistiska avdelningen uppflyttas till förste aktuarie i lönegraden B 24, dels en aktuarie å biblioteket utbytes mot en bibliotekstekniskt utbildad tjänsteman i lönegraden B 11. Såvitt angår befattningshavarnas antal å ifrågavarande båda avdelningar göres sålunda genom förslaget icke någon ändring. Ett bibehållande, på sätt centralbyrån ifrågasätter, av en aktuarie utöver det föreslagna antalet skulle i själva verket innebära en utvidgning av den nuvarande organisationen. Behovet av ledare för det valstatistiska arbetet, som av centralbyrån i detta sammanhang berörts, torde i allmänhet lämpligen böra prövas vid anvisande av särskilda medel för valstatistikens utarbetande.

Vid bifall till vad jag ovan förordat skulle alltså centralbyråns ifrågavarande befattningar bliva två chefer för avdelningar (B 26), en bibliotekarie

(B 24), en förste aktuarie (B 24), fyra aktuarier (B 21) och en biblioteks-assistent (B 11).»

Departementschefen har vidare anslutit sig till de sakkunnigas förslag, att registratorsgöromålen i verket skulle uppdragas åt en tjänsteman i lönegraden B 14. Beträffande biträdespersonalens ställning har departementschefen ej föreslagit annan ändring än att i enlighet med de sakkunnigas förslag en kansliskrivartjänst måtte indragas. I fråga om vaktpersonalen har departementschefen lika litet som de sakkunniga funnit anledning föreslå någon ändring.

Slutligen har departementschefen beträffande övergången till den nya staten samt beräkningen av anslag för statistiska centralbyrån enligt den föreslagna organisationsformen anfört följande:

»Vad angår övergången till den nya staten har jag redan föreslagit, att byråchefen å finansstatistiska byrån skall uppföras å övergångsstat. Denne byråchef torde även i fortsättningen böra intaga ledamotsställning. Jag utgår vidare från att förste aktuarien å rättsstatistiska avdelningen samt förste aktuarien å finansstatistiska byrån komma att uppflyttas till befattningarna såsom ledare av den rättsstatistiska, respektive den finansstatistiska avdelningen. Så länge nyssnämnde byråchef kvarstår i tjänsten, torde emellertid böra anstå med uppflyttningen av förste aktuarien å finansstatistiska byrån. Härom torde en anmärkning böra fogas till staten. Emellertid synes det billigt, att därest under ledighet för bemälda byråchef ledningen av den finansstatistiska avdelningen omhänderhaves av förste aktuarien, denne genom vikariatsersättning beredes sådan utfyllnad i sina löneförmåner, att dessa under vikariatstiden motsvara lön i lönegraden B 26. Vad angår placeringen i löneklass inom denna lönegrad, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att, efter prövning av de på dylik placering inverkan omständigheterna, bestämma den löneklass, efter vilken avlöningen till den ifrågasvarande befattningshavaren bör utgå. Den av de sakkunniga föreslagna befattningen såsom förste aktuarie å den befolkningsstatistiska avdelningen synes böra i vanlig ordning tillsättas. Så torde ock böra ske med befattningen som bibliotekarie.

Enligt mitt förslag skulle aktuarietjänsternas antal bestämmas till fyra. Då fem ordinarie innehavare av aktuarietjänst för närvarande finnas i centralbyrån, synes övergången lämpligen böra ordnas så, att fem aktuarietjänster tills vidare få kvarstå å ordinarie staten, men att till denna fogas en anmärkning av innehåll, att en aktuarietjänst är övertalig och vid inträffande ledighet skall indragas. Emellertid torde man tills vidare kunna räkna med att befordran till förste aktuarie å befolkningsstatistiska byrån kommer att ske inom aktuariegraden hos verket, varför medel nu icke torde behöva äskas för avlöning av flera än fyra aktuarier. Då tre av kansliskrivartjänsterna i centralbyrån för närvarande äro vakanta, kan den föreslagna minskningen av antalet dylika tjänster utan vidare genomföras från och med ingången av budgetåret 1929/1930.

I den ordinarie avlöningsstaten för statistiska centralbyrån för budgetåret 1928/1929 ingå tre poster, en för avlöningar till ordinarie tjänstemän å 228,000 kronor, en för vikariatsersättningar å 27,000 kronor och en för avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. å 29,300 kronor. Det ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån är uppfört i riksstaten med sammanlagda beloppet av dessa poster, eller 284,300 kronor.

Beträffande beräkningen av staten för statistiska centralbyrån hava de sakkunniga föreslagit, att — på sätt under senare år förfarits beträffande staterna för statsdepartementen och besparingsreglerade centrala ämbetsverk — det särskilda vikariatsersättningsanslaget må utgå ur staten och samtliga vikariatskostnader för uppehållande av ordinarie befattningar bestridas från anslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän. De båda ifrågavarande anslagsposterna hava hittills för statistiska centralbyråns vidkommande beräknats på grundval av de faktiskt utbetalade avlöningsbeloppen. Anslaget för avlöningar till ordinarie tjänstemän torde nu böra omräknas efter de i allmänhet vedertagna grunderna för bestämmande av departementens och de centrala ämbetsverkens motsvarande anslag. Då jag förordat de sakkunnigas förslag till personalförteckning över verkets ordinarie tjänstemän, torde ifrågavarande anslagspost i staten böra upptagas med det av de sakkunniga föreslagna beloppet av 232,200 kronor. Härtill kommer ett belopp av 11,500 kronor, avsett till avlöning vid den till uppförande å övergångsstaten föreslagna byråchefsbefattningen.

I det för centralbyråns verksamhet för innevarande budgetår anvisade extra reservationsanslaget finnes beräknad en post å 17,400 kronor till förstärkning av den nyssnämnda, i det ordinarie anslaget för statistiska centralbyrån ingående posten å 29,300 kronor för avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. I sin framställning om anslagsäskanden för nästkommande budgetår har centralbyrån hemställt om anvisande av dessa medel och därjämte om inräknande i det extra anslaget av ett belopp å 5,000 kronor till avarbetande av balans. På sätt de sakkunniga angivit, har beträffande statsdepartementen och sådana centrala ämbetsverk, vilka undergått granskning ur besparingssynpunkt, vidtagits en omläggning av anslagen till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare. Även beträffande statistiska centralbyrån syntes, enligt de sakkunnigas mening, en dylik förändring böra vidtagas, och de sakkunniga förutsätta, att i samband med en omläggning samtliga medel, som erfordras för den i ämbetsverket normalt behöfliga icke-ordinarie personalen, inräknas i det ordinarie anslaget samt att medel för anställande av sådana tillfälliga arbetskrafter, som krävas för avarbetande av balans eller eljest för övergående arbetsuppgifter, anvisas såsom begränsat anslag på extra stat.

Till vad de sakkunniga sålunda anfört kan jag i princip ansluta mig. Då emellertid beloppet av anslagsmedel till den icke-ordinarie personalen i avsevärd utsträckning blir beroende av huruvida och från vilken tidpunkt de sakkunnigas förslag rörande inskränkningar i den kommunala finansstatisti-

ken genomföres, har jag dock icke ansett mig böra nu framlägga förslag om förändrad beräkning av anslagsmedlen för icke-ordinarie personal, så mycket mindre som det även av andra skäl — nämligen med hänsyn till alltjämt förefintlig arbetsbalans, för vars avarbetande reserverade medel stå till förfogande — ännu möter svårighet att fastslå det normala avlöningsbeloppet för den icke-ordinarie personalen. Under sådana förhållanden torde ifrågasatt, i ärendets nuvarande läge böra beräknas på sätt som skett i verkets anslagsäskanden för nästkommande budgetår, eller sålunda att i det ordinarie förslagsanslaget inräknas en post å 29,300 kronor för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. samt att å extra stat anvisas ett belopp av 22,400 kronor. Det synes härvid ej föreligga anledning att nu göra ändring i avseende å sistnämnda anslags natur, utan torde anslaget även för nästkommande budgetår böra uppföras såsom reservationsanslag.»

Anslaget till underhållande av statistiska centralbyråns bibliotek har uppförts med oförändrat belopp.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 264, inom första kammaren av herrar *H. Akerberg* och *A. Thorberg* och den andra, nr 407, inom andra kammaren av herr *G. Olsson* i Ramsta, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 168, samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa den i statsrådsprotokollet den 20 maj 1927 anbefallda utredningen rörande frågan om centralisation eller decentralisation i förläggningen av det statistiska arbetet och angående spörsmålet om den officiella statistikens överledning och för nästa riksdag framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda,

dels ock en inom första kammaren av herr *T. Julin* väckt motion, nr 265, vari hemställts, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 168 besluta, dels att statistiska centralbyråns biblioteks- och arkivpersonal skall utgöras liksom hittills av en bibliotekarie och en aktuarie, vilka böra placeras i respektive lönegrad B 26 och B 21, dels att därutöver å biblioteket för mindre krävande göromål anställas lägre kvalificerad biträdespersonal.

I fråga om de skäl, motionärerna anført till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottets
yttrande.

Ett ämbetsverks organisation bör givetvis icke underkastas förändringar med mindre några större fördelar i ena eller andra avseendet härigenom stå att vinna. Är ett förslag till omorganisation icke av den beskaffenhet, att dess genomförande kan såväl ur administrativ som ekonomisk synpunkt anses vara för staten fördelaktigt eller eljest främja statens intressen, bör en rubbning av den bestående organisationen sålunda icke vidtagas.

Med utgångspunkt härifrån har utskottet icke kunnat undgå att ställa sig något betänksamt mot det förslag, Kungl. Maj:t i nu förevarande proposition framlagt. Fastslås måste sålunda, att med förslagens genomförande några nämnvärda besparingar icke stå att vinna, och huruvida med hänsyn till statistiska centralbyråns arbetsuppgifter några större fördelar kunna ernås med den förordade nya organisationen, synes utskottet kunna ifrågasättas. Vid den granskning, utskottet ägnat förslaget, har utskottet emellertid efter övervägande kommit till den uppfattningen, att, även om vissa skäl kunna anföras mot en omorganisation för närvarande av statistiska centralbyrån, förslagens innebörd dock är av den art, att utskottet ansett sig icke böra motsätta sig dess genomförande. Ämbetsverket självt har ju ej heller i huvudsak haft något att erinra mot den föreslagna omorganisationen. I likhet med departementschefen och 1926 års besparingssakkunniga har utskottet sålunda ansett, att med frågan om statistiska centralbyråns omorganisation icke lärer böra anstå, tills de av Kungl. Maj:t år 1927 anbefallda allmänna utredningsuppgifterna rörande frågan om centralisation eller decentralisation i förläggningen av det statistiska arbetet och angående spörsmålet om den officiella statistikens överledning blivit slutförda och i vederbörlig ordning prövade. Lika med statistiska centralbyrån vill utskottet dock framhålla angelägenheten av att frågan om en sammanhållande, direktivgivande och övervakande uppsiktsinstitution för den officiella statistiken snarast upptages till fortsatt behandling.

Såsom ovan erinrats, är statistiska centralbyrån för närvarande organiserad på tre byråer, vartill komma bibliotek och arkiv samt registratorskontor. Av byråerna, som var och en förestås av en byråchef, handlägger den *första* byrån ärenden rörande befolkningsstatistiken, rättsstatistiken och äktenskapsregistret, vartill kommer den intermittenta valstatistiken, *andra* byrån jordbruksstatistiken m. m. och *tredje* byrån den kommunala finansstatistiken m. m. De inre administrativa ärendena äro fördelade på byråerna.

Enligt Kungl. Maj:ts, av besparingssakkunniga förordade förslag skulle centralbyrån organiseras på fyra avdelningar för de olika huvudgrenarna av statistiken eller på en avdelning för befolkningsstatistik och valstatistik, en avdelning för rättsstatistik och äktenskapsregister, en avdelning för jordbruksstatistik m. m. samt en avdelning för kommunal finansstatistik m. m. Härtill skulle komma bibliotek och arkiv samt kansli och registratorskontor. Avdelningarna för befolkningsstatistiken och valstatistiken samt för jordbruksstatistiken m. m. skulle förestås av tjänstemän i byråchefs ställning eller sålunda i lönegraden B 30, de båda övriga avdelningarna av tjänstemän

i lönegraden B 26. Biblioteket och arkivet skulle liksom nu förestås av en befattningshavare i lönegraden B 24 (bibliotekarie). De inre administrativa ärendenas föredragning skulle avlyftas från ledarna av det egentliga statistiska arbetet och anförtros åt en aktuarie.

Den sålunda föreslagna uppdelningen av det statistiska arbetet hos ämbetsverket har utskottet ansett vara ur organisationssynpunkt förenad med vissa fördelar, och utskottet får fördenskull förorda, att förslaget härutinnan må vinna riksdagens godkännande. Tillräckliga skäl synas ock utskottet anförda för den föreslagna tjänsteställningen för cheferna för de olika avdelningarna. I detta sammanhang vill utskottet emellertid hava uttalat, att utskottet för sin del icke kan ansluta sig till det av besparingssakkunniga framlagda förslaget om begränsning av finansstatistiken, såvitt densamma angår landskommunerna, utan anser utskottet, i likhet med statistiska centralbyrån och styrelsen för svenska landskommunernas förbund, att med hänsyn till betydelsen av sagda statistik denna bör bibehållas vid i huvudsak nuvarande omfattning. Med hänsyn till vad departementschefen i frågan anført, synes dock detta förhållande icke böra föranleda till en högre löneställning för ledaren av statistiken ifråga än den av utskottet nyss förordade.

Vad angår ämbetsverkets övriga personalfrågor, har utskottet, beträffande först den föreslagna förändringen av befattningen som aktuarie på befolkningsstatistiska avdelningen till en förste aktuarietjänst i lönegraden B 24, funnit de skäl, som anförts till stöd för detta förslag, vara av beskaffenhet, att utskottet ansett sig böra tillstyrka detsamma.

I fråga om bibliotek och arkiv innebär det föreliggande förslaget, att den för närvarande vakanssatta förste aktuarietjänsten skulle få återbesättas under benämningen bibliotekarie samt att den för biblioteket och arkivet nu avsedda aktuariefattningen skulle utbytas mot en fackmässigt utbildad biblioteksassistent i lönegraden B 11. I motionen I:265 har, såsom förut nämnts, hemställts, att bibliotekariebefattningen måtte uppflyttas till lönegraden B 26 och att aktuariefattningen måtte bibehållas ävensom att för mindre krävande göromål måtte få anställas lägre kvalificerad personal. Även om utskottet icke kunnat undgå att hysa viss tvekan i fråga om rätta placeringen av assistentbefattningen, har utskottet dock icke funnit skäl föreligga för ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag beträffande förste aktuariefattningen, utan alltså ansett sig jämväl i denna del böra biträda vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet vill framhålla, att ett bibehållande, på sätt ifrågasatts, av en aktuarie utöver det föreslagna antalet i själva verket skulle innebära en utvidgning av den nuvarande organisationen.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om omhänderhavande av de interna administrativa ärendena samt registratorsgöromålen hava ej heller föranlett till erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker alltså, att en aktuarie frigöres från registratorsgöromålen för handläggning av sagda ärenden och att registratorsbefattningen uppföres i lönegraden B 14. — Till Kungl. Maj:ts förslag i avseende å biträdes- och vaktpersonalen får utskottet ock ansluta sig.

Då utskottet ej haft något att erinra mot de föreslagna övergångsordningarna till den nya staten och beräkningen av de äskade anslagen samt jämväl i övrigt funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet alltså hemställa,

I) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Åkerbergs och Thorbergs samt herr Olssons i Ramsta motioner, I: 264 och II: 407, i vad de avse anslag till statistiska centralbyrån, ävensom med avslag å herr Julins ovanberörda motion, I: 265,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar i statistiska centralbyrån skall från och med den 1 juli 1929 vara bestämt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör	A 2
2 byråchefer	B 30
2 förste aktuarier	B 26
1 bibliotekarie	B 24
1 förste aktuarie	B 24
5 aktuarier	B 21
1 registrator	B 14
1 biblioteksassistent	B 11
3 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
15 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
19 kontorsbiträden	B 4
2 skrivbiträden	B 2;

Anm. 1. Så länge en byråchef finnes uppförd å övergångsstat, skall en av befattningarna såsom förste aktuarie i lönegraden B 26 kvarstå i lönegraden B 24.

Anm. 2. En av aktuariebefattningarna är övertalig och skall vid inträffande ledighet indragas.

b) besluta, att å övergångsstat för statistiska centralbyrån skall från och med den 1 juli 1929 uppföras en byråchefsbefattning i lönegraden B 30;

c) godkänna följande stater för statistiska centralbyrån, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän,
 förslagsanslag ..... kronor 232,200

Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	kronor	29,300
Summa förslagsanslag		kronor 261,500.

B. Övergångsstat.

Avlöning, *förslagsanslag* ... kronor 11,500;

d) minska det ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån, nu 284,300 kronor, med 11,300 kronor till 273,000 kronor;

e) i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till bibliotekets underhållande med oförändrat belopp av 3,000 kronor;

f) till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 22,400 kronor;

samt

II) att herrar Åkerbergs och Thorbergs samt Olssons i Ramsta förenämnda motioner må i övrigt anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 14 maj 1929.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *A. C. Lindblad, J. L. Widell, O. Bergqvist, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *C. A. Carlsson* i Gävle, *P. A. Dahl, K. V. Rydén, N. J. M. Svensson* i Kompersmålå, *J. G. Waller, I. Hj. E. Pauli, D. Hansén* och *K. A. W. Björck*; samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *L. J. Carlsson-Frosterud, P. M. Olsson* i Blädinge, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *B. F:son Holmgren, E. J. Wigforss, J. Olofsson* i Digernäs, *S. Persson* i Fritorp och *O. E. F. Järte*.

Reservationer:

1) av herrar *Widell, Walles, Olsson* i Blädinge och *Järte*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

I) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarade proposition och herr Julins ovanberörda motion, I: 265, samt med avslag å herrar Åkerbergs och Thorbergs samt herr Olssons i Ramsta motioner, I: 264 och II: 407, i vad de avse anslag till statistiska centralbyrån,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar i statistiska centralbyrån skall från och med den 1 juli 1929 vara bestämt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör	A 2
2 byråchefer	B 30
2 förste aktuarier	B 26
1 bibliotekarie	B 26
1 förste aktuarie	B 24
6 aktuarier	B 21
1 registrator	B 14
3 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
15 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
19 kontorsbiträden	B 4
2 skrivbiträden	B 2;

Anm. 1. Så länge en byråchef finnes uppförd å övergångsstat, skall en av befattningarna såsom förste aktuarie i lönegraden B 26 kvarstå i lönegraden B 24.

Anm. 2. En av aktuariebefattningarna är övertalig och skall vid inträffande ledighet indragas.

b) besluta, att — — — lönegraden B 30;

c) godkänna följande stater för statistiska centralbyrån, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 236,200
Avlöningar till icke-ordinarie befatt- ningshavare m. m.	» 29,300
Summa förslagsanslag	kronor 265,500.

B. Övergångsstat.

Avlöning, *förslagsanslag* ..... kronor 11,500;

d) minska det ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån, nu 284,300 kronor, med 7,300 kronor till 277,000 kronor;

e) i riksstaten — — — 3,000 kronor;

f) till upprätthållande — — — av 22,400 kronor;
samt

II) att herrar Åkerbergs och Thorbergs samt Olssons i Ramsta förenämnda motioner må i övrigt anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört; samt

2) av herrar *Nilsson* i Gränebo, *Björck*, *Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Olsson* i Blädinge, *B. Holmgren*, *Wigforss* och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att antalet kanslibiträden hos statistiska centralbyrån bestämmes till 14 och antalet skrivbiträden till 3, *att* anslagsposten för avlöningar till ordinarie tjänstemän bestämmes till 231,400 kronor *samt att* ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån förty bestämmes till 272,200 kronor.